

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Gyűjteményes művek összehasonlító vizsgálata; a jogsértéssel okozott vagyoni hátrány megállapítása

Ügyszám: SZJSZT 31/2004

A rendőrség által feltett kérdések:

1. A H. Kiadó 1964-ben kiadott „K. Kódex” kötete bármely szempontból szerzői műnek minősül-e, ha igen mely vonatkozásokban.
2. A szerzői jogoknak kik illetve mely szervek a jogosultjai?
3. Az esetleges szerzői jogi jogsértések mely cselekményben nyilvánulnak meg?
4. A szerzői jogi jogsértés fennállása esetén azzal az elkövető mely személyeknek, szervezeteknek milyen összegű vagyoni hátrányt okozott.
5. A szakértői véleménynek a kiadás idején és az elkövetés idején hatályos keretjogszabályok elemzését is tartalmaznia kell.
6. A szakértő egyéb észrevétele.

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad 1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) bevezető rendelkezéseiben rögzíti, hogy ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a szakértői vizsgálat első kérdése tárgyát képező, az 1964-ben kiadott „K. Kódex” (a továbbiakban: KK 1964) két kötetben látott napvilágot, amely egészében egy tágabb megközelítésben szerzői jogi védelemben részesülő tudományos és művészeti műnek tekinthető. Az első kötet az Országos Széchényi Könyvtárban Clmae 404 jelzet alatt őrzött kódex teljes hasonmása. Megjegyzendő, hogy a kódex anyaga pergamen, a pergamenlapok száma 75 fólió, ezzel szemben a hasonmás fényképezési úton műnyomó papírra készült 147 oldal terjedelemben. A második kötet a hasonmás kiadásának kiegészítő része, amely a szerzői jog által védelemben részesülő műveket tartalmaz; „A K. Kódex és kora,” című tanulmányt, „A K. Kódex miniatűrái” című kódexleírást, továbbá a „K. Kódex” sajtó alá rendezett latin szövegét és annak magyar fordítását, valamint jegyzeteket.

Szűkebb értelemben a KK 1964 a tudomány és a művészet terén létrejött gyűjteményes mű, amelyben a kódex teljes hasonmása, másfelől a fent említett szerzői jog által védett művek kerülnek közös felhasználásra. **A KK 1964 tipográfiája, a kódex miniatűrjain alapuló borítója és kötésterve képzőművészeti alkotásnak tekinthető.** A szerkesztés, az összeválogatás, az elrendezés nem tükröz egyéni-eredeti gondolatot, nem haladja meg a szerkesztői rutinmunkát.

Külön vizsgálendő, hogy a KK 1964 első kötete (a címlaptól eltekintve) önmagában szerzői mű-e? Az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdése értelmében „a védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. Egyébként 1964-ben is ezek az egyéni, eredeti vonások voltak a szerzői mű előfeltételei. (Vö. az akkor hatályos 1921. évi LIV. tc. kommentárjait: Alföldi Dezső: A magyar szerzői jog, 1936. 13. o. Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve, 1959. 23. o.)

Az eljáró tanács értékelése szerint a magasszintű mesterségbeli tudás ellenére a képek fényképezéssel előállított hasonmás reprodukciói nem állnak szerzői jogi védelem alatt. A „K. Kódex” 1964-ben történt újrafotóztatása reprodukciós céllal nem ad teret az eredetiségnek, hiszen ezen szellemi termékekkel szembeni legfőbb elvárás, hogy maximálisan élethűek legyenek. Az ilyen fényképek, amelyek a műtárgyak szolgálai másolásai, például az angolszász jogban is hasonló megítélés alá esnek (lásd. *The Bridgeman Art Library Ltd v. Corel Corp.*, 36 F. supp. 2d 191 [S.D.N.Y.]

Európai Közösségi szinten ebben a vonatkozásban a szerzői jog és egyes kapcsolódó jogok védelmi idejének összehangolásáról szóló, a Tanács 93/98/EGK irányelvének 6. cikke rögzíti, hogy a fotóművészeti alkotások az 1. cikk alapján részesülnek védelmében, amennyiben abban az értelemben eredetiek, hogy a szerző saját szellemi alkotásának minősülnek. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltétel nem alkalmazható. A tagállamok más fotóművészeti alkotásokat is védelemben részesíthetnek.

Összefoglalva a fentiekben előadottakat az eljáró tanács megállapítja, hogy a szerzői jogi védelem alatt nem álló XIV. századi kódexről készült 1964-es fényképezési reprodukció, szolgálai másolás révén az egyéni, eredeti jelleg (lásd részletesebben Faludi Gábor, ad I. fejezet 1.1.2., 25-27. oldalak, in Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, Budapest 2000) hiánya miatt nem alapoz meg szerzői jogi védelmet.

Ad 2. A szerzői alanyi jog jogosultja – a szerző. Az Szjt. 4.§-ának (1) bekezdése szerint szerző az, aki a művet megalkotta. Ehhez a definíciószerű megfogalmazáshoz szükséges megjegyezni, hogy szerző csak természetes személy lehet (Vö. Lontai Endre - Faludi Gábor – Gyertyánfy Péter - Vékás Gusztáv: Szellemi alkotások joga, Eötvös József Könyvkiadó Budapest, 2004., 52. oldal). A KK 1964 kiadásakor hatályos szerzői jogi törvény (1921. évi LIV. tc.) nem tartalmazott olyan szabályt, hogy amennyiben a mű munkaviszonyban jött létre, ez változást okozott volna a szerzői jog alanyában. Erről a szerző és munkáltatója szerződésben dönthet. (Vö. Alföldi Dezső: A magyar szerzői jog, 1936. 32-33. o. Palágyi Róbert. A magyar szerzői jog zsebkönyve, 1959. 37. oldal.) A Szerzői Jogi Szakértő Testület részére megküldött nyomozati iratokban egyébként munkajogviszonyra konkrét utalás nem történt, csupán annyi állapítható meg, hogy a KK1964 kiadásában az Országos Széchényi Könyvtár (a továbbiakban: OSZK) szakemberei is közreműködtek. A fentiek alapján a KK1964 vonatkozásában a szerzői jogi jogosultaknak D. D.-t, Cs.-né G. K.-t, M. L.-et, G. L.-et, és a kötetek tipográfiája, borítója tekintetében L. L.-et kell tekinteni.

Ad 3. Az eljáró tanács véleménye szerint az N. Egyesület által 2003-ban kiadott kétkötetes „K. Kódex” (a továbbiakban: KK 2003) ugyancsak önálló, szerzői jogi védelemben részesülő tudományos és művészeti mű (gyűjteményes mű). Az 1964-es és a 2003-as könyvek tábláinak

grafikai koncepciója és abban az elemek alkalmazása (színhatás, képméret, stb.) azonos. Így a 2003-as kötet, mint könyvészeti alkotás a KK 1964 engedély nélküli átdolgozásának tekintendő.

Az első kérdésre adott válaszból kitűnően az 1964-es könyvtükör lefényképezésével viszont nem történt szerzői jogsértés.

A KK 2003 második kötete a „K. Kódex” képnnyelven elbeszélve” és a Fény által festett történelem” című tanulmányokat, a „K. Kódex” sajtó alá rendezett latin szövegét, valamint annak újrafordítását magyar nyelvre tartalmazza, amelyek a szerzői jog által védelemben részesülő művek, keletkezésük komoly szellemi munka eredménye; szerzői jogi jogsértésről ebben az esetben sincsen szó, ez nem a KK 1964 második kötet szerzői jogi felhasználása.

A szerkesztés vonatkozásában az eljáró tanács megjegyzi, hogy, a KK 1964-hez hasonlóan, a KK 2003 is a tudomány és a művészet terén létrejött gyűjteményes mű, amelyben a kódex teljes hasonmása, másfelől a fent említett szerzői jog által védett művek kerülnek közös felhasználásra. A szerkesztés, az összeválogatás, az elrendezés követi az ilyen munkák esetén általánosan alkalmazott standardot (az eredeti alkotás facsimile kiadása – sajtó alá rendezett eredeti szöveg a magyar nyelvű fordítással, valamint, általában, két bevezető ismeretelméleti, kultúrtörténeti tanulmánnyal), A szerkesztői tevékenység a KK 2003 vonatkozásában sem haladja meg a szerkesztői rutinmunkát, amely tényt azért hangsúlyoz ki az eljáró tanács, mivel a második kötet impresszumában a tanulmány szerzők – megalapozatlanul – szerkesztői minőségükben is feltüntetik magukat.

Ad 4. A szerzői és kapcsolódó jogok megsértése bűncselekményi tényállás megvalósulásához a jogsértésen túlmenően a vagyoni hátrány vagy haszonszerzési célzat okozása szükséges. A Szerzői Jogi Szakértő Testület részére megküldött nyomozati iratokban haszonszerzési célzatra nem található utalás. D. L.-né 2004. február 5. napján jegyzőkönyvbe foglalt tanúvallomásában utalt arra, hogy az egyesület közhasznú szervezeti formában működik, amelynek szabályzata egyébként is tiltja a haszonszerzési törekvést. Ehhez további kiegészítésül szolgál a 2004. június 28. napján felvett újabb tanúvallomása, amelyben előadta, hogy a mű kiadásának célja, hogy a „K. Kódex” a nagyközönség számára hozzáférhető legyen, azt mindenki megismerhesse. Az egyesület alapszabályzata is rögzíti, hogy a mű nem hozható kereskedelmi forgalomba, az csupán az egyesületen keresztül férhető hozzá azok számára, akik erkölcsi és anyagi támogatást nyújtanak az alapítványnak (az eljáró tanács megjegyzi, hogy az alapítványra történő utalás máshol nem szerepel, vélhetően jegyzőkönyvi elírás lehet), és akiket erre érdemesnek tart az egyesület vezetése.

A könyv, mint tipográfiai alkotás engedély nélküli felhasználása a tipográfiai terv jogosultjának, figyelembe véve a könyvkiadási gyakorlatot, legalább 50.000-150.000 Ft közötti, elmaradt szerzői jogdíjban álló kárt okozott. A jogosult esetleges egyéb kárait is bizonyíthatja.

A 2003-as kiadás a KK 1964 kiadójának – újra kiadás esetén – a kereslet egy részének lekötésével kárt okozhatott volna. Ezt az esetleges kárigényt azonban a H. Kiadó nem szerzői jogi alapon, hanem versenyjogi alapon érvényesíthetné.

Ad 5. Az eljáró tanács az 1-4 kérdésekre adott válaszok ismeretében a kiadás idején és az elkövetés idején hatályos keretjogszabályok további elemzését nem látja szükségesnek.

Ad 6. A Szerzői Jogi Szakértő Testület részére megküldött nyomozati iratokban többször történik hivatkozás a H. Kiadó 1987-es „K. Kódex” kiadására. Az eljáró tanács utal arra, hogy a megkereső hatóság az igazságügyi okmányszakértő részére a hivatkozott kiadást is megküldte, annak ellenére, hogy az 1987-es kiadás közvetlenül nem képezte tárgyát a vizsgálatnak. Az eljáró tanács a véleményének kialakításában haszonnal vehette volna kézbe a hivatkozott kiadást.

Az eljáró tanács fontosnak tartja észrevételezni a közjogi és a magánjogi (szerzői jogi) megközelítésből eredő eltérő védettségi megítélést. Közjogi értelemben a „K. Kódex” a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 7. §-ának 4. pontja értelmében kulturális javaknak minősül. Ugyanezen törvény 46. §-a alapján a könyvtárakban muzeális dokumentumként őrzött kulturális javak védettnek minősülnek.

Budapest, 2004. október 27.

Dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

Dr. Munkácsi Péter
a tanács előadó tagja

Bart István
a tanács szavazó tagja